

УДК 32

Szyc Sylwia

**KOREAŃSKA STREFA ZDEMILITARYZOWANA –
WSPÓŁCZESNY SYMBOL PODZIAŁU NARODU**

Шиц С.

**КОРЕЙСЬКА ДЕМІЛІТАРИЗОВАНА ЗОНА –
СУЧАСНИЙ СИМВОЛ ПОДІЛУ НАРОДУ**

У статті розглянуто проблематику, пов'язану із функціонуванням демаркаційної лінії, що поділяє Корейський півострів та впливає на суспільно-політичну ситуацію в комуністичній Корейській Народно-Демократичній Республіці та демократичній Республіці Корея. Кордон впливу Радянського Союзу та Сполучених Штатів, який був встановлений після II Світової війни і орієнтувався на 38 географічну широту, був штучний і не мав жодного географічного, історичного чи економічного підґрунтя. Однак він виявився тривалим і зумовив поділ країни на дві ворожі одне до одного частини. Він став бар'єром, який ділить півострів на дві ідеологічні системи, що мають відмінні цілі і концепції подальшого розвитку. Демаркаційна лінія стала фактичним символом поділу, який ділить не лише півострів, але й міжлюдські зв'язки.

Ключові слова: *Корейська Народно-Демократична Республіка, Республіка Корея, демаркаційна лінія, демілітаризована зона, корейська війна, кордон.*

Шиц С.

**КОРЕЙСКАЯ ДЕМИЛИТАРИЗИРОВАННАЯ ЗОНА –
СОВРЕМЕННЫЙ СИМВОЛ РАЗДЕЛЕНИЯ НАРОДА**

В статье рассмотрена проблематика, связанная с функционированием демаркационной линии, которая разделяет Корейский полуостров и влияет на социально-политическую ситуацию в коммунистической Корейской Народно-Демократической Республике и демократической Республике Корея. Граница влияния Советского

Союза и Соединенных Штатов, которая была установлена после II Мировой войны и ориентировалась на 38 географическую широту, была искусственной и не имела никаких географических, исторических и экономических оснований. Однако она оказалась прочной и определила раздел страны на две вражеские стороны. Она стала барьером, который делит полуостров на две идеологические системы, которые имеют разные цели и концепции дальнейшего развития. Демаркационная линия стала фактическим символом раздела, который делит не только полуостров, но и связи между людьми.

Ключевые слова: *Корейская Народно-Демократическая Республика, Республика Корея, демаркационная линия, демилитаризованная зона, корейская война, граница.*

Szyc S.

KOREAN DEMILITARIZED ZONE – PRESENT SYMBOL OF A DIVISION OF THE NATION

The article presents the issue related to functioning and influence of the line of demarcation, which divides Korean Peninsula into the political and social situation in a communist Democratic People's Republic of Korea, and democratic Republic of Korea. The borderline of the Soviet Union and United States of America's influences that has been set after the II World War and situated along the 38th parallel, was artificial and had no justification in geography, history or economy. However it turned out to be solid and led to the partition of the country into two hostile parts, at the same time becoming a barrier dividing peninsula into two ideological systems with different aims and conception for further development. Demarcation zone became a real symbol of partition, dividing not only the peninsula but also human relations.

Key words: *Democratic People's Republic of Korea, Republic of Korea, demarcation line, demilitarized zone, Korean war, border*

Półwysp Koreański w 1945 roku został podzielony na dwie wrogie sobie części – demokratyczną Koreę Południową oraz komunistyczną Koreę Północną, a linią decydującą o kształcie granicy stała się 38 szerokość geograficzna. Istniejąca po dziś dzień linia demarkacyjna nie tylko podzieliła państwo, ale również całe rodziny. Do dnia dzisiejszego jest miejscem gromadzącym po obu stronach setki uzbrojonych żołnierzy, gotowych w każdej chwili do ataku.

W okresie nowożytnym Korea znajdowała się pod silnymi wpływami Cesarstwa Chińskiego i dopiero pod koniec XIX wieku ogłosiła

swoją suwerenność, wykorzystując osłabienie wewnętrzne Państwa Środka. Spadek znaczenia Cesarstwa Chińskiego w tym regionie nie spowodował jednak, iż Korea mogła w pełni i na długo cieszyć się swoją niezależnością, ponieważ terytorium Półwyspu Koreańskiego bardzo szybko stało się miejscem rywalizacji wpływów rosyjskich oraz japońskich. W 1904 roku doszło do wybuchu wojny między tymi dwoma państwami, w konsekwencji której Rosja poniosła druzgocącą klęskę, a Korea znalazła się pod całkowitą dominacją Japonii, by dziesięć lat później oficjalnie zostając przez nią anektowaną. Kraj stopniowo ulegał japonizacji, a wszelka działalność polityczna została zabroniona.

Okupacja japońska zakończyła się w sierpniu 1945 roku wraz z wkroczeniem od północy Armii Czerwonej, natomiast wojska Stanów Zjednoczonych zajęły południową część półwyspu.

Półwysep Koreański został podzielony na strefy wpływów ZSRR i USA wzdłuż 38 równoleżnika¹. Umowny podział został zrealizowany na podstawie koncepcji Deana Rusk'a oraz Charlesa Bonesteel'a i miał początkowo charakter tymczasowych stref okupacyjnych². Granica wpływów oparta na 38 szerokości geograficznej była sztuczna i nie miała żadnego pokrycia geograficznego, historycznego oraz ekonomicznego. Okazała się jednak trwała i doprowadziła do podziału kraju na dwie wrogie sobie części, stając się jednocześnie barierą dzielącą półwysep na dwa systemy ideologiczne, z odmiennymi celami i koncepcjami dalszego rozwoju kraju.

W maju 1948 roku na terenie zajęтым przez Stany Zjednoczone przeprowadzono wybory, a 15 sierpnia 1948 roku proklamowano Republikę Korei, na czele której stanął prezydent Li Syng Man. Natomiast niespełna miesiąc później na północy półwyspu proklamowano Koreańską Republikę Ludowo – Demokratyczną³, której przewodził Kim Il Sung (w Polsce znany dotychczas pod imieniem Kim Ir Sen, co wynikało z błędnej transkrypcji z języka rosyjskiego).

¹ Podział Półwyspu Koreańskiego wzdłuż 38 równoleżnika nie był idea nową. Po raz pierwszy koncepcja ta została zaproponowana przez stronę rosyjską w 1896 roku podczas rokowań rosyjsko – japońskich, Joanna Rurarz, *Historia Korei*, Warszawa 2005, s. 380.

² Peter Lowe, *Wojna koreańska*, Warszawa 1995, s. 20-21.

³ Oficjalna nazwa państwa. Nazwa Korea Północna używana jest potocznie.

Oba nowopowstałe państwa nie uznawały siebie nawzajem, roszcząc sobie prawa do zjednoczenia kraju. Kwestia ta do dnia dzisiejszego powoduje liczne napięcia polityczne, a największa eskalacja konfliktu miała miejsce na początku lat pięćdziesiątych, przeradzając się w trzyletnią, krwawą i wyniszczającą obie strony wojnę⁴.

Wojna koreańska rozpoczęła się wczesnym rankiem 25 czerwca 1950 roku. Wojsko Kim Il Sunga bardzo szybko posuwało się w kierunku stolicy południa, Seulu, który padł zaledwie trzy dni później. Wojska Korei Północnej opanowały cały półwysep w połowie września 1950 roku. Nie ma w tym artykule miejsca na szczegółowy opis przyczyn oraz przebiegu wojny koreańskiej⁵. Wspomnieć jednakże należy, iż ujawnione przez prezydenta Borysa Jelcyna w 1994 roku dokumenty radzieckie pokazały zaangażowanie ZSRR w konflikt z zupełnie innej perspektywy. Wynikało z nich, iż Józef Stalin odwlekał atak na południe przez ponad rok, bojąc się otwartego konfliktu ze Stanami Zjednoczonymi. Uległ on jednak namowom Kim Il Sunga, głównego

⁴ W północnokoreańskiej historiografii jednoznacznie wskazuje się, iż agresorem konfliktu była strona południowa, sprowokowana do działania przez Stany Zjednoczone. Według niej USA dążyło do «likwidacji rządu Korei Północnej w celu zjednoczenia kraju pod flagą Południa i wykorzystywania całego Półwyspu Koreańskiego jako bazy wypadowej przeciwko komunistycznemu Chinom». Oficjalna historiografia twierdzi również, iż wojna koreańska była elementem ogólnoświatowej polityki, mającej na celu całkowitą eliminację socjalizmu oraz niedopuszczenie, aby Związek Radziecki stał się konkurencyjnym wobec USA supermocarstwem. Strona północnokoreańska upatruje jeszcze kilka innych przyczyn wybuchu wojny, które nieprzerwanie głosi od ponad sześćdziesięciu lat.. Północnokoreańskie władze uważają, iż Stany Zjednoczone wywołały wojnę również z powodów ekonomicznych, licząc na poprawę stanu swojej gospodarki. Inną przyczyną konfliktu było także ratowanie upadającego południowokoreańskiego rządu, na czele z Lee Syng Manem. Wersja ta była uważana za wiarygodną również przez historyków radzieckich, z tym jednak wyjątkiem, iż w czasach odwilży politycznych o wojnie mówiono w sposób bardziej ogólny, nie wskazując tym samym jednoznacznie prawdziwego agresora. Patrz: Waldemar J. Dziak, Kim Ir Sen: dzieło i polityczne wizje, Warszawa 2000, s. 131 – 132. Nikt jednakże oprócz komunistów w tę wersję nie wierzył, słusznie obarczając winą za rozpoczęcie konfliktu stronę północnokoreańską.

⁵ Patrz więcej: Max Hastings, *Wojna koreańska*, Wrocław 2010, Waldemar Jan Dziak, *Korea: wojna czy pokój?*, Warszawa 2003.

inicjatora agresji, megalomana pragnącego zjednoczyć pod swym berłem obydwie Koree, nie licząc się przy tym z poniesionymi stratami. Jedną z najważniejszych przyczyn podjęcia ostatecznej decyzji przez ZSRR o wybuchu wojny koreańskiej, były słowa amerykańskiego sekretarza stanu Deana Achesona, mówiącego, iż Korea Południowa oraz Tajwan nie mają znaczenia dla Stanów Zjednoczonych⁶. Stalin spodziewał się, iż USA po wycofaniu wojsk z półwyspu oraz tej publicznej deklaracji nie wezmą czynnego udziału w starciu, pozostawiając osamotniony Seul na pastwę losu oraz żołnierzy Koreańskiej Armii Ludowej. Pomylił się jednak w swoich kalkulacjach politycznych. Prezydent Stanów Zjednoczonych Harry S. Truman dokonał zmian w polityce zagranicznej kraju, upatrując w tej wojnie zamiar umocnienia systemu komunistycznego we wschodniej Azji, a co się z tym wiąże, wzmocnienia w tamtym regionie pozycji ZSRR⁷. 25 czerwca 1950 roku Rada Bezpieczeństwa ONZ uchwaliła rezolucję potępiającą agresję KRLD, a wojska sprzymierzone wkroczyły na Półwysep Koreański pod dowództwem osławionego generała Douglasa MacArthur'a.

27 lipca 1953 roku w wiosce Panmunjeom położonej na 38 równoleżniku, po trzech latach krwawych walk, podpisano porozumienie rozejmowe zawieszające działania wojenne na Półwyspie Koreańskim⁸.

Wojna koreańska zebrała krwawe żniwo wśród mieszkańców półwyspu. Na Północy śmierć poniosło około 1 mln obywateli oraz 500 tys. żołnierzy Koreańskiej Armii Ludowej⁹. Na Południu straty były mniejsze, gdyż życie straciło około 415 tys. ludności cywilnej oraz 100 tys. żołnierzy¹⁰.

⁶ W.J. Dziak, Kim Ir Sen..., s. 151.

⁷ I. Burgess, Zapomniana wojna, «Rzeczpospolita», 7 VIII 1995.

⁸ Postanowienia rozejmowe miała nadzorować Komisja Nadzorcza Państw Neutralnych. W jej skład po dziś dzień, wchodzi czterech wysoką rangą oficerowie, pochodzący z państw niez zaangażowanych w wojnę koreańską. Obie strony konfliktu mogły wybrać dwa państwa, które będą strzegły ich interesów podczas prac Komisji. Republika Ludowo-Demokratyczna, jako swoich reprezentantów wskazała Polskę oraz Czechosłowację, natomiast Republika Korei wybrała Szwecję oraz Szwajcarię. Patrz: Christian Birchmeier, Marcei Burdelski, Eugeniusz Jendraszcak, *50-lecie Komisji Nadzorczej Państw Neutralnych w Korei*, Toruń 2003, s. 22.

⁹ Dane te są przybliżone, gdyż KRLD nigdy nie opublikowała oficjalnych strat, jakie poniosła w wojnie koreańskiej.

¹⁰ W. J. Dziak, Kim Ir Sen..., s. 180.

Konflikt ten na zawsze zmienił oblicze Półwyspu Koreańskiego, determinując życie jego mieszkańców. Południe bardzo szybko podniosło się z kolan wyniszczającej wojny, w ciągu kilkudziesięciu lat osiągając czołowe miejsca w rankingu najszybciej rozwijających się gospodarek świata. Północ natomiast zamknęła się hermetycznie pod rządami Kim Il Sunga, który będąc osobiście odpowiedzialny za niepowodzenie wojny, paradoksalnie w konsekwencji wzmocnił swoją pozycję w Korei Północnej, pozostając niezachwianie u władzy, aż do swojej śmierci w 1994 roku.

Wojna koreańska do dnia dzisiejszego nie została zakończona, a obydwa państwa obowiązuje jedynie zawieszenie broni, czego wyrazem jest pilnie strzeżona strefa zdemilitaryzowana, dzieląca komunistyczną północ od demokratycznego południa. Jej ustanowienie wynika bezpośrednio z aktu rozejmu z lipca 1953 roku.

Strefa zdemilitaryzowana jest pasem ziemi o szerokości czterech kilometrów, ciągnącym się 238 km od Morza Żółtego na zachodzie, aż do Morza Japońskiego na wschodzie półwyspu, przedzielonego w połowie, dokładnie na 38 równoleżniku linią demarkacyjną. Jest to najbardziej strzeżona granica na świecie, żywy pomnik «zimnej wojny», której bezpieczeństwa strzegą uzbrojeni i gotowi do ataku w każdym momencie żołnierze.

Od 1953 roku strzegą jej nie tylko obywatele obu zwaśnionych Korei, ale również oddziały ONZ – United Nations Command Security Force – Joint Security Area (JSA). By móc odbywać służbę wzdłuż linii demarkacyjnej, koreańscy żołnierze muszą mierzyć co najmniej 170 cm wzrostu i posiadać czarny pas z azjatyckich sztuk walki. Żołnierze ONZ dobierani są przede wszystkim ze względu na odporność psychiczną, aczkolwiek kryterium wzrostu także obowiązuje i wynosi minimum 180 cm wzrostu. Strona północnokoreańska do służby deleguje dobrze odżywionych młodych mężczyzn o stałym i przenikliwym spojrzeniu¹¹, a odpowiedni wzrost nie jest w ich przypadku kryterium nadrzędnym.

Wspomniana wcześniej wioska Panmunjeom, oddalona od Seulu o około 50 km, jest jedynym miejscem na strefie zdemilitaryzowanej, gdzie północnokoreańscy delegaci oraz przedstawiciele Wojskowej Komisji Rozejmowej oraz Komisji Nadzorczej Państw Neutralnych mogą spotykać się, by przedyskutować niezbędne kwestie. Rozmowy

¹¹ Tom O'Neill, *Dangerous Devidе*, »National Geographic«, lipiec 2003.

odbywają się w specjalnie wybudowanym do tego celu budynku, którego oś przebiega dokładnie wzdłuż wyznaczonej linii demarkacyjnej.

Do połowy lat siedemdziesiątych można było poruszać się po całej szerokości strefy, strzeżonej przez 35 żołnierzy z każdej ze stron. Jednakże po zabójstwie dwóch amerykańskich oficerów przez stronę północnokoreańską w sierpniu 1976 roku, siły ochronne strefy zdemilitaryzowanej zostały wzmocnione¹². Po obydwu stronach granicy stacjonować mogą oddziały liczące maksymalnie 1000 żołnierzy, a na jej terenie nie może znajdować się ciężki sprzęt wojskowy.¹³

Po południowokoreańskiej części Strefy Wspólnego Bezpieczeństwa znajduje się wioska Daeseong-dong, nazywana «Wioską Wolności», którą zamieszkują potomkowie dawnych osadników. Mieszkańcy wioski muszą podporządkować panującym tu regułom, wyrażających się chociażby w postaci godziny policyjnej, czy przestrzegania rygorystycznych środków bezpieczeństwa. Niebezpieczny rejon zamieszkania dał im jednak pewne przywileje w postaci zwolnienia z płacenia podatków oraz obowiązku służby wojskowej¹⁴. Przywileje te związane są z faktem, iż wioska położona jest na ziemi niczyjej, nienależącej do żadnego z państw. Po stronie Korei Północnej znajduje się natomiast zbudowana w 1950 roku propagandowa wioska Gijeong-dong. Według oficjalnego stanowiska władz komunistycznych, wieś zamieszkuje 200 rodzin, a na jej terenie znajdują się przedszkola, szkoły oraz szpital. Strona południowa zauważyła jednak, iż większość budynków widniejących w oddali jest tak naprawdę fikcyjna, będąc tylko betonowymi, jaskrawo pomalowanymi ścianami. By uwiarygodnić istnienie prawdziwej wioski upozorowano podłączenie energii elektrycznej¹⁵, która w latach pięćdziesiątych zarówno na północy, jak i południu była luksusem. Niestety, brak autentyczności potwierdza również jednoczesne włączanie i wyłączenie światła w całej wiosce. Gijeong-

¹² Peace & Security Tourist Spot, [Online], dostępne na: http://en.paju.go.kr/en/en_culture/en_peace/en_peace_panmunjeom/en_peace_panmunjeom.cms, stan na dzień 12.12.2013.

¹³ Jacek Kaczorowski, Koreańska Strefa Zdemilitaryzowana, 2011, [Online], www.polska-azja.pl/2011/02/22/koreanska-strefa-zdemilitaryzowana/, stan na 12.12.2013

¹⁴ Ibidem.

¹⁵ Kijong-dong, North Korea, «Daily Propaganda», 2011, [Online], dostępne na: www.dailypropaganda.com/2011/05/06/kijong-dong-north-korea/, stan na 14.02.2013

-dong została zbudowana po to, aby przekonać stacjonujących wokół linii demarkacyjnej południowokoreańskich żołnierzy o tym, iż Korea Północna opływa w dobrobycie i nakłonić ich w ten sposób do dezercji i przejścia na stronę komunistów.

Strefa Wspólnego Bezpieczeństwa jest niezależna i nie podlega żadnemu z państw, a na jej terenie wybudowano dwa budynki, w których spotykają się przedstawiciele rządów obydwu zwalczających się państw. Po stronie południowej stoi – Dom Wolności, natomiast po północnej – Pawilon Panmun. Strefa swoim zasięgiem obejmuje również dwa mosty, tak zwany «Most bez powrotu» oraz «Most Siedemdziesięciu Dwoch Godzin». Na pierwszym z nich doszło do wymiany jeńców wojennych, którzy po podpisaniu rozejmu w 1953 roku mogli wybrać kraj z którym chcą się związać¹⁶, a jego nazwa nawiązuje do realiów panujących w Korei Północnej. Jeśli ktoś postanowił zamieszkać w Korei Północnej, istniało niewielkie prawdopodobieństwo, by opuścił ją żywy. W sierpniu 1976 roku doszło w jego pobliżu do starcia wrogich oddziałów, znanego powszechnie, jako «incydent z siekierą», który postawił w stan gotowości żołnierzy obu stron i mógł przyczynić się do ponownej eskalacji konfliktu. Grupa żołnierzy południowokoreańskich oraz amerykańskich została wysłana na teren strefy zdemilitaryzowanej w celu wycięcia drzew, które wyrosły na jej terenie, utrudniając tym samym obserwację strony przeciwnej. Mimo wcześniejszych ustaleń i zgody ze strony Pjongjangu na ich wycięcie, podczas prac zostali zaatakowani przez piętnastoosobowy oddział Korei Północnej. W wyniku starcia śmierć poniosło dwóch amerykańskich oficerów, kpt. Arthur Bonifas oraz por. Mark Barrett. Po tym wydarzeniu, w ciągu niespełna 72 godzin wybudowano nowy most (stąd też jego nazwa), a wspomniany wcześniej «Most Bez Powrotu» przestał być wykorzystywany¹⁷.

Linia demarkacyjna oprócz podziału państwa, jest również granicą rozdzielającą koreańskie rodziny. Po wojnie koreańskiej rozdzielonych zostało blisko 8 milionów osób. Dopiero złagodzenie polityki Republiki Korei względem północnego sąsiada oraz długoletnie negocjacje z Koreą Północną zaowocowały w połowie lat osiemdziesiątych pierwszym spotkaniem odseparowanych rodzin. Do takich

¹⁶ Jacek Kaczorowski, *Koreańska...*, 2011, [Online], www.polska-azja.pl/2011/02/22/koreańska-strefa-zdemilitaryzowana/, stan na: 12.12.2013.

¹⁷ Ibidem.

spotkań na granicy dochodziło później jeszcze kilkakrotnie, jednakże ich częstotliwość zależała od skali napięcia stosunków politycznych między Koreami. W 2000 roku przeszło 21 tys. osób spotkało się ze swoimi krewnymi¹⁸, a od tego czasu udało się to jeszcze 17 tys. innych osób. Kolejne 80 tys. nadal czeka na choć krótką możliwość zobaczenia rodziny¹⁹.

Ponad pół wieku od zakończenia wojny koreańskiej, oba braterskie kraje, komunistyczną Koreańską Republikę Ludowo – Demokratyczną oraz demokratyczną Republikę Korei dzieli niewyobrażalna przepaść. Lata izolacji północy, różnice na podłożu ideologicznym, politycznym, oraz gospodarczym, trwale podzieliły oba państwa, a lata napięcia politycznego między nimi, dalej te różnice podkreślają. Strefa demarkacyjna stała się faktycznym symbolem podziału, rozdzielając nie tylko półwysep, ale również więzi międzyludzkie. Problem zjednoczenia obydwu Korei ciągle jest aktualny, wielu znawców problemu stawia hipotezy dotyczące przyszłości półwyspu, nie można jednak przewidzieć, jak potoczą się przyszłe ich losy.

¹⁸ Joanna Kuc, Kiedy kolejne spotkania rodzin rozdzielonych podczas wojny koreańskiej?, 2011, [Online], dostępne na: <http://northkorea.pl/2011/12/kiedy-kolejne-spotkania-rodzin-rozdzielonych-podczas-wojny-koreanskiej/>, stan na: 17.12.2013.

¹⁹ Joanna Kuc, Trzeba łączyć rodziny rozdzielone przez wojnę koreańską, 2011, [Online], dostępne na: <http://northkorea.pl/2011/09/trzeba-laczyc-rodziny-rozdzielone-przez-wojne-koreanska/>, stan na: 17.12.2013.